

Nr 241.

Av herr **Spångberg m. fl.**, *angående utredning och lagstiftning om under vilka villkor företagande av abort må vara tillåtet.*

Vid 1921 års riksdag genomfördes i enlighet med då framlagd proposition en avsevärd sänkning av de straffsatser, vilka ditintills vore gällande för fosterfördrivning. Att detta var att betrakta som ett framsteg, äro vi villiga medgiva, men vi hava dock, särskilt med hänsyn till vissa yttranden såväl i sakkunnigas utlåtande som i all synnerhet i utskottets motivering till de då genomförda lagändringarna, förväntat att här ifrågasvarande lagrum skulle underkastas en ytterligare omarbetning dithän, att lagens innehåll mer komme i samklang med det folkliga rättsmedvetandet. De yttranden, vilka vi med ovanstående avse, är dels följande utdrag ur utskottets motivering: — — —. »Utskottet har vidare, i samband med behandlingen av de föreslagna straffnedsättningarna för fosterfördrivning, även dryftat frågan om straffbarhet över huvud av fosterfördrivning, företagen av kvinnan själv, eller, med hennes begivande, av annan.

I detta hänseende lär enligt svensk rätt straffrihet inträda allenast om det under rannsakingen styrkes, att det för att rädda moderns liv eller för att undanröja en allvarligt hotande fara för hennes hälsa befunnits nödvändigt att avbryta havandeskapet. Däremot torde kvinnan ej gå fri från straff, om hon exempelvis söker fördriva sitt foster, sedan hon blivit havande till följd av våldtäkt, eller förövar sådant brott under trycket av ett svårt socialt eller ekonomiskt nödläge.

Frågan huruvida och i vad mån lagen bör uttryckligen stadga straffrihet för dylika ömmande fall kan enligt utskottets förmenande icke avgöras utan en ingående och allsidig utredning. Med hänsyn till räckvidden av ifrågasvarande spörsmål samt den stora vikten ur social synpunkt av att detsamma med det snaraste bringas till en tillfredsställande lösning, har utskottet emellertid velat i detta sammanhang uttala som ett önskemål, att vid den fortsatta revisionen av 14 kapitlet strafflagen frågan om fosterfördrivnings straffbarhet i hela dess vidd upptages till prövning» och dels följande yttrande i sakkunnigas utlåtande: »Uppenbart är att hela frågan om lagens förhållande till fosterfördrivningen bör, så snart ske kan, från grunden underkastas en sorgfällig omprövning.» Vi dela till fullo utskottets och sakkunnigas uppfattning, att denna fråga med det snaraste bör bringas till en tillfredsställande lösning.

Att nu gällande lagbestämmelser äro föråldrade och att desamma böra underkastas en genomgående omarbetning torde vara en allmän uppfatt-

ning. Någon historisk redogörelse för samhällets ställningstagande till frågan om fosterfördrivning torde här icke vara nödvändig, så mycket mindre som dylik inför riksdagen lämnades i samband med ändringsförslagets genomförande år 1921.

Det torde vara ett faktum att gällande straffbestämmelser rörande fosterfördrivning tillämpas allenast i ytterst ringa omfattning i förhållande till antalet begångna förseelser. I förutberörda sakkunnigeutlåtande säges i detta hänseende: »Det visar sig nämligen, att, sådan lagen nu är, åtal och fällande dom, såvitt saken rör den fosterfördrivande kvinnan själv, endast i få fall årligen förekomma *i trots av fosterfördrivningsförbrytel-sens veterliga vanlighet.*» Att någon nämnvärd förändring i proportionen emellan begångna och åtalade fosterfördrivningar skulle uppstått efter strafflindringens genomförande, saknas anledning att antaga.

Detta framgår även bland annat av följande utdrag ur årsberättelse för allmänna barnbördshuset i Stockholm åren 1913—1924, utgiven av Hj. Forssner och Per Wetterdal. Det hänvisas här bland annat till en tabell, som upp-tager aborterna, beräknade i procent på antalet gifta och ogifta vårdade för varje år och som utvisar, att »hos de gifta ökades procenten aborter från 8.9 procent år 1913 till 21.2 procent år 1919, varefter de avtagit och återgått till 8.5 procent år 1924. Hos de ogifta inträffade en likartad stegring från 9.4 procent år 1913 till 28.4 procent år 1919; avtagandet har däremot hos dessa icke ägt rum med samma hastighet, utan procenten aborter håller sig alltså avsevärt högre än den förut varit.» Angående stegringen just omkring 1919 räcker det säkerligen att erinra om, att nämnda år utgjorde ett av de svåraste kris- och dyrtidsåren och man kan utan tvivel i detta förhållande finna orsaken till stegringen.

Beträffande den höga procenten aborter säges vidare: »Ett betydelsefullt orsaksmoment till detta förhållande ligger helt visst däruti, att kriminell framkallade aborter i Stockholm numera äro mycket vanliga, vilket be-lyses av en undersökning, som av doktor Richter utförts på professor Ahlströms avdelning å allmänna barnbördshuset. Under tiden september 1920—april 1921 tillfrågades alla kvinnor, som intogos för missfall och som vid inkomsten hade mer än 38 grader om de hade låtit framkalla miss-fallet. Av 107 sådana kvinnor voro 57 ogifta och 50 gifta. *Alla* erkände sig hava framkallat eller låtit framkalla missfallet.

För antagandet att fosterfördrivning under ifrågavarande tidsperiod blivit allt vanligare, tala ock erfarenheterna», säges det vidare i års-berättelsen. Av en annan tabell framgår — — — »den betydande steg-ringens av de vid inkomsten infekterade fallen; 20 procent år 1913 mot 48 procent år 1924. Av de 1,709 infekterade aborterna fingo 175 svåra septiska komplikationer och 52 avledo.»

Av ovanstående citat ur allmänna barnbördshusets årsberättelse fram-går med all tydlighet två fakta: 1) att fosterfördrivning förekommer i ganska stor utsträckning i Stockholm samt 2) att allmänna barnbörds-

husets läkare trots sitt eget påpekande av »kriminella» aborter likväl icke anse dessa fosterfördrivningar falla under strafflagens tillämpning. Dessa läkares stora kvalifikationer inom sitt område gör, att deras uppfattning om de på barnbördshuset omhändertagna fallen, bör tillmätas en synnerligen stor betydelse.

Fosterfördrivningens »veterliga vanlighet», som konstaterats, giver således vid handen, att straffhotet i förevarande fall saknar betydelse såsom återhållande faktor. Vetskapen om att allenast en bråkdel av överträdelserna av fosterfördrivningsbestämmelserna beivrats, liksom den allmänna kännedomen om svårigheten att anskaffa nödig bevisning för den eventuellt åtalades ansvarsfällande gör, att kvinnan hellre utsätter sig själv för straffrisken än skaffar ett barn till världen, vilket hon ej kan ge ens den allra nödvändigaste omvårdnad.

Däremot har straffhotet och handlingens kriminalisering en annan, ur samhällig synpunkt farligare betydelse. Vore fosterfördrivning tillåten handling, skulle den kunna utföras under för kvinnan och hennes hälsa betryggande omständigheter av därtill kompetent person. Under nuvarande förhållanden, då läkarkåren i regel vägrar sin medverkan nödgas den hjälpsökande, ekonomiskt dåligt ställda kvinnan att vända sig till sådana abortörer, vilka icke äga de kunskaper och medicinska insikter, som äro nödiga för att fosterfördrivningen skall bliva relativt riskfri. Av detta följer att kvinnan härigenom utsättes för en synnerligen allvarlig fara att genom abortörens oskicklighet ådragas allvarligt men på grund av behandlingen.

När fosterfördrivningsfall komma under rättslig prövning är orsaken härtill i regel att kvinnan, som undergått behandling i fosterfördrivande syfte, såsom en följd av behandlingen ådragit sig någon allvarlig skada, oftast uppkommen av abortörens oskicklighet. Direkta angivelser till polismyndigheterna, grundade enbart på angivarens uppfattning att en straffvärd handling, vilken bör komma under åtal, föreligger, torde vara ytterst sällsynta. En ekonomiskt välsituerad kvinna, som vill undgå att bliva moder, kan utomlands, och även inom landet, för fostrets avlägsnande, anlita sakkunnig abortör, varvid riskerna för handlingens upptäckt genom tillstötande komplikationer i synnerligen hög grad förringas. De fattiga kvinnorna däremot, äga icke denna möjlighet. Det är otvivelaktigt en av orsakerna till, att man i kriminalstatistiken kan erfara, att det överväldigande antalet för fosterfördrivning straffade kvinnor tillhör de fattigare befolkningslagren. Man har alls ingen anledning antaga, att överklassens kvinnor icke i minst samma proportion som arbetar- och medelklassens underkastar sig fosterfördrivning. Tvärtom kan påvisas att barnantalet inom de s. k. högre klasserna är färre än inom proletär- och medelklasskretsar. Även om kännedomen om antikonceptionella medel är mer utbredd inom överklassen, talar dock allt för, att procentuellt minst lika många fosterfördrivningar företagas inom denna samhällsgrupp som inom

övriga. Den enda skillnaden är, att överklassens kvinnor av kända skäl icke löpa samma risk som de fattiga kvinnorna att dragas inför domstol. En följd av nu senast angivna omständigheter blir, att strafflagsbestämmelserna mot fosterfördrivning i realiteten verkar som en klasslag.

Vi anse det vara riktigt, att fosterfördrivning, utförd av därtill kompetent person, må, under förhållanden, som i förordning närmare bör angivas, betraktas som tillåten handling. Inom ramen av denna förordning bör uttryckligen fastslås, att varje kvinna, gift eller ogift, äger bestämma, huruvida hon vill bliva mor eller ej. Icke minst gäller detta, då en kvinna genom våldtäkt blivit havande och riskerar ge livet åt ett barn, belastat med ärftliga sjukdoms- eller kriminalitetsanlag. Det nuvarande samhällssystemets ekonomiska struktur ger icke heller varje barn den omvårdnad och uppfostran, som dock bör vara varje människas rättighet. Givetvis är icke fosterfördrivning något önskvärt i och för sig och det innebär ingen som helst propaganda för fosterfördrivning att yrka straffbestämmelsernas upphävande. Fosterfördrivningsfrågan löses självfallet icke endast genom straffbestämmelsernas slopande, utan därtill behöves även effektiv upplysning på det sexuella området för förekommande av icke önskat havandeskap samt synnerligen omfattande sociala och ekonomiska skyddsåtgärder för moder och barn, skyddsåtgärder, vilka det borgerliga samhället hittills ej visat sig mäktigt genomföra.

Med hänvisning till vad ovan anförts, hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen hemställa, att regeringen måtte skyndsamt låta verkställa utredning om, under vilka villkor företagande av abort må vara tillåtet samt att förslag till sådan lagstiftning och sådana ändringar av strafflagen föreläggas riksdagen.

Stockholm den 21 januari 1927.

Aug. Spångberg.

Viktor Herou.

Rob. Samuelsson.

J. P. Dahlén.